54. Årgang · Nr. 6/November 2026

Skolebiblioteket

Skole-
bibliotekets
Pris 2026

Skolebiblioteks
foreningen

På vej ud i livet

AF ELINE MØRCH JENSEN, REDAKTØR

En hugorm i hånden er en biografisk beretning om drengen Martin, som i 1877 rejser med sin familie med dampskibet Erna fra København til Nexø havn på Bornholm, hvor drengens far er født, for at starte på en frisk. Drengen, som vokser op, bliver en berømt forfatter: Martin Andersen Nexø.

Kirsten Sonne Harild har skrevet fortællingen – eller rettere de 62 små fortællinger – frit efter Martin Andersen Nexøs egne barndomserindringer og har endda en personlig aktie i hans historie, idet den senere så berømte forfatter får arbejde som vogterdreng på hendes oldefars gård i Nexø. Startlønnen er femten kroner plus kost og logi – "Og hvis han er god til sit arbejde, får han fem kroner mere hver sommer." Martin er heldigvis god til dyr og kan som den eneste tøjle den hidsige tyr, som bliver kaldt for Jehova. Kirsten Sonne Harild er i øvrigt selv født og opvokset på Bornholm lige ved siden af sin oldefars gård, hvor Martin vogtede kvæg.

Billedsiden i denne fine historiske beretning er lagt i hænderne på Anna Margrethe Kjærgaard, som tegner livet, lugtene og lydene frem med både varme og poetisk indføling. Kvæget der græsser på engene og hønen der putter sig på bedstemors skød, børnene med deres hvide hår, bare fødder og små snotnæser og tandløse gamlinge med indfaldne kinder, de fattige hytter med stengulve, rygende ildsteder og hul i taget, hvor månen titter ind, og den elendige drukkenbolt i træsko, sort vest og hat og brændevinsflasken der triller hen ad jorden. Stemningen og tiden er fint fanget ind i milde og blege jordfarver.

Martin og hans storebror Georg gør alt hvad de kan finde på for at hjælpe til, de samler kartofler, fisker, slæber sten og brædder. Faren tjener den første vinter kun 8-9 kroner om ugen, han slår brosten og går hjemmefra klokken fire om morgenen og kommer først hjem igen klokken otte. De har ikke nået at samle forråd, har ingen høns eller grøntsager fra en have, så det er småt med mad. Somme tider skyder faren vildænder, som han sælger, og måger, som familien selv får at spise.

Det gør ikke just situationen nemmere når faren drikker familiens sparsomme midler op, og nogle af fortællingerne er da også næsten ubærlige, som da lillebror bliver syg og dør, eller juleaften, da de forgæves venter på at faren skal komme hjem med julemaden – juletræ og gaver har de opgivet. Faren kommer ikke, han er på druk, men Georg finder ham og hugger nogle småpenge fra hans lomme, så det alligevel kan blive jul. Mor og børn danser rundt om en potte-plante, men synger kun sjove sange, ingen samler, for de er ikke så glade for salmer – "De synes ligesom mor, at fattige folk ikke har meget at takke for." På den måde forstår vi hvordan Martins samfundsengagement opstår.

De fleste af bogens fortællinger er dog fulde af liv og lys, af Martins kærlighed til sine gamle fattige og skrantende bedsteforældre og ikke mindst hans kærlighed til naturen, himlen og havet på klippeøen. Barndomslivet er fuld af skæg og ballade, som når børnene driver gæk med den kedelige skolelærer, som bare ryger pibe og læser avis og sidder parat med spanskrøret, så han kan prygle sine elever når de ikke makker ret og lærer remserne hurtigt nok udenad. Heldigvis kommer der en ny god lærer. Martin bliver glad for at gå i skole og lære om alt det, han ikke kender til fra sin egen lille verden. Lidt efter lidt vokser han til og får både appetit og mod på livet. Den udvikling formidles her på overbevisende vis.

Denne fine bog indgår i serien *Vokseværker* som er særligt rettet mod litteratur-undervisningen på mellemtrinnet.

En hugorm i hånden
– Og andre historier om Martin Andersen Nexøs barndom på Bornholm
Af Kirsten Sonne Harild
Illustreret af Anna Margrethe Kjærgaard
Dansklærerforeningens Forlag 2026